

Draaiboek workshop bij kaartenset

'WAT IS JOUW IDEE VOOR AI?'

Dit draaiboek beschrijft een workshopverloop dat je kan volgen om de kaartenset 'Wat is jouw idee voor AI?' optimaal in te zetten. De workshop met kaartenset helpt je te verkennen welke meerwaarde AI kan bieden voor jouw uitdaging.

De kaartenset

De kaartenset 'Wat is jouw idee voor AI?' bestaat uit 24 'wat als'-vragen en een 100-tal voorbeelden. In de kaartenset wordt de mogelijke meerwaarde van AI voorgesteld als een 'superkracht' (bv.: 'Wat als je de interface kan afstemmen op de voorkeuren en mogelijkheden van gebruikers?'). Aan de hand van deze 'wat als'-vragen kan de gebruiker gaan nadenken of en hoe AI een antwoord kan bieden op een specifieke uitdaging.

De workshop

Je kan vrij brainstormen met kaarten om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden van AI. Voor een beter en meer uitgediept resultaat stellen we evenwel deze workshop voor. De workshop bestaat uit twee fasen: een grondige uitdieping van de uitdaging, vervolgd door een gestructureerde verkenning en selectie van mogelijkheden. Zo kom je stapsgewijs van een probleemstelling tot een aantal ideeën die je verder kan verkennen.

Doelgroep en duur

De kaartenset en workshop zijn gericht op personen met weinig kennis over AI die graag de mogelijkheden van de technologie willen verkennen. Je kan deze tools ook gebruiken om een gesprek te bevorderen tussen personen met meer en weinig kennis over AI. Een sessie volgens onderstaand workshopverloop duurt ongeveer 2u30.

AAN DE SLAG

Aantal deelnemers en begeleiders

Er staat geen limiet op het aantal deelnemers voor deze workshop. In grotere groepen wordt het wel moeilijk om iedereen voldoende aan het woord te laten. Heel wat mensen zullen in een grotere groep ook minder gemakkelijk ideeën delen. Daarom: wanneer het aantal deelnemers groter wordt dan 6 personen, raden we aan de groep op te splitsen in kleinere groepen.

De workshop wordt bij voorkeur gefaciliteerd door iemand die ervaring heeft met het begeleiden van creatieve sessies. Wanneer er een grote groep deelnemers is en er deelgroepen zijn, dan faciliteert één begeleider bij voorkeur maximum twee deelgroepen.

Voor de start van de workshop

Om mogelijkheden voor AI te detecteren, is het nodig goed te begrijpen wat de uitdaging is waar AI een antwoord op moet bieden.

Deze uitdieping gebeurt in de workshop zelf, maar een organisator moet op voorhand het thema afbakenen waarrond de groep zal nadenken en ideeën bedenken. Dat kunnen één of meerdere thema's zijn.

De organisator identificeert vervolgens ook een aantal specifiekere uitdagingen binnen het thema. Deze uitdagingen kunnen ook via een bevraging bij de deelnemers of stakeholders worden geïdentificeerd.

Let erop dat de focus ligt op de omschrijving van de uitdaging en vermijd om al mogelijke oplossingen te beschrijven.

Benodigheden

- 1 kaartenset 'Wat is jouw idee voor AI?' per deelgroep
- Prints van de door de organisator geïdentificeerde uitdagingen/problemen
- 3 grote vellen (minstens A2 of groter) papier per subteam
- Post-its
- Schrijfgerei

Opstelling van de ruimte

Voor de workshop is de ruimte best opgesteld op een manier die gemakkelijk interactie mogelijk maakt in de deelgroepen. Je kan bijvoorbeeld werken met 'eilanden' van tafels, waar de deelgroepen rond kunnen zitten.

DE WORKSHOP

De workshop zelf bestaat uit 4 stappen, en een optionele 5de stap:

1. Het scherpstellen van het probleem of de uitdaging
2. Het formuleren van de ontwerpuitdaging of 'design challenge'
3. Bedenken van ideeën voor AI
4. Selectie van de meest beloftevolle ideeën
5. (Optioneel: uitwerking van idee tot concept)

1. HET SCHERPSTELLEN VAN HET PROBLEEM OF DE UITDAGING

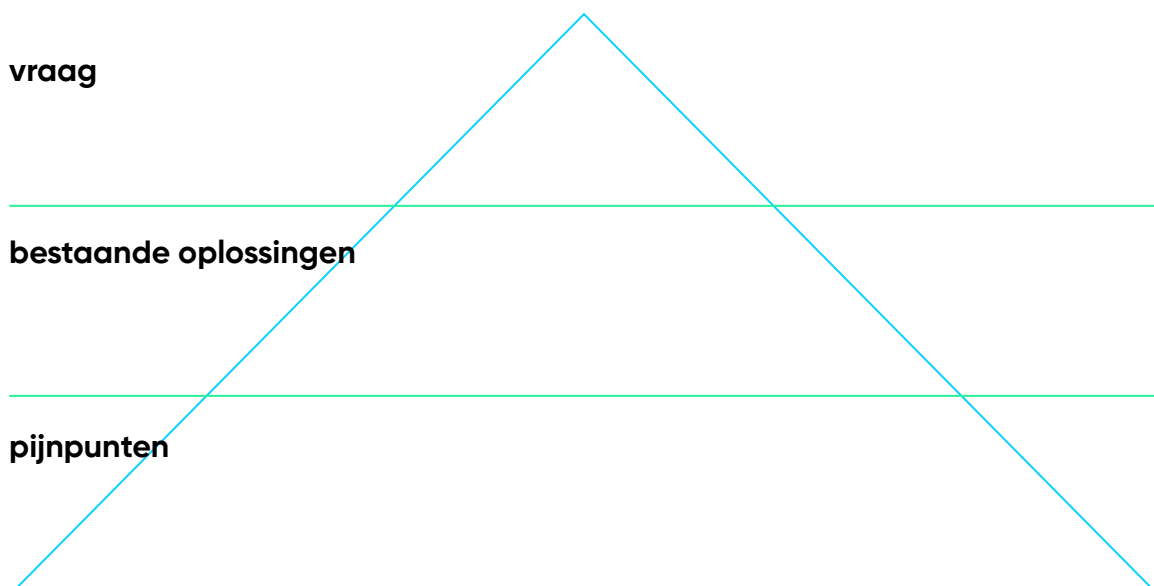
In deze fase stellen de deelnemers het probleem of de uitdaging op scherp. Ze doen dit door eerst de pijnpunten verder te verduidelijken en vervolgens de al bestaande oplossingen voor deze pijnpunten op te sommen. Vervolgens bespreken ze wat nog ontbreekt binnen de bestaande oplossingen om zo een duidelijke beschrijving van de uitdaging te formuleren.

Opgelet! In deze fase gaat de groep nog niet op zoek naar oplossingen, het doel is om scherp te stellen voor welke pijnpunten er nog geen (voldoende) oplossing bestaat. Het is dus belangrijk dat deelnemers in deze fase de verleiding weerstaan om over de rol van AI na te denken.

HOE GA JE TE WERK?

Op een groot blad tekent de facilitator onderstaand schema, een piramide in drie lagen.

- a. Onderste laag: de **pijnpunten**. De facilitator vraagt de deelnemers in de deelgroep om het probleem of de uitdaging verder te verkennen. Wat zijn precies de pijnpunten? Moedig hen aan dit tegelijk beknopt en concreet mogelijk te formuleren. Elk pijnpunt wordt op een aparte post-it geschreven. De deelnemers kleven deze briefjes in de onderste laag van de piramide. Gelijkaardige of verwante pijnpunten worden best 'geclusterd' of bij elkaar gekleefd.
- b. Middelste laag: de **bestaande oplossingen**. De facilitator vraagt de deelnemers vervolgens welke oplossingen al bestaan die tegemoetkomen aan (een deel) van deze pijnpunten. Het kan gaan om digitale als 'analoge' oplossingen. Deze worden in de middelste laag gekleefd.
- c. Bovenste laag: de **vraag**. Vraag de deelnemers waarom deze oplossingen niet voldoen. Wat moet nu nog gebeuren? Waar schieten bestaande oplossingen tekort? De deelnemers kleven de briefjes met deze uitdagingen in de top van de piramide.

Een voorbeeld om het proces te verduidelijken:

"Ik moet altijd veel boodschappen weggooien die ik heb gekocht in de supermarkt."

- Stap 1 - het pijnpunt: Ik moet veel eten weggooien omdat ik één keer per week naar de supermarkt ga en dan te veel inkopen doe.
- Stap 2 - de bestaande oplossing: Maaltijdboxen bevatten niet meer inhoud dan precies nodig is om een gerecht te bereiden.
- Stap 3 - de vraag: Maaltijdboxen bevatten altijd originele gerechten en ik wil eigenlijk heel 'gewoon' eten.

TIPS

- Gebruik 1 post-it per idee, uitdaging of oplossing. Dit maakt het eenvoudig om gelijkaardige ideeën te groeperen en thema's te herkennen. De facilitator neemt hier een actieve rol, stimuleert het denkproces en clustert verwante post-its.
- In deze eerste fase zoeken we nog niet naar nieuwe oplossingen. Het kan handig zijn om een plaats op het blad te voorzien waar nieuwe oplossingen kunnen worden 'geparkeerd'. Deze kunnen in de volgende fases verder worden besproken.

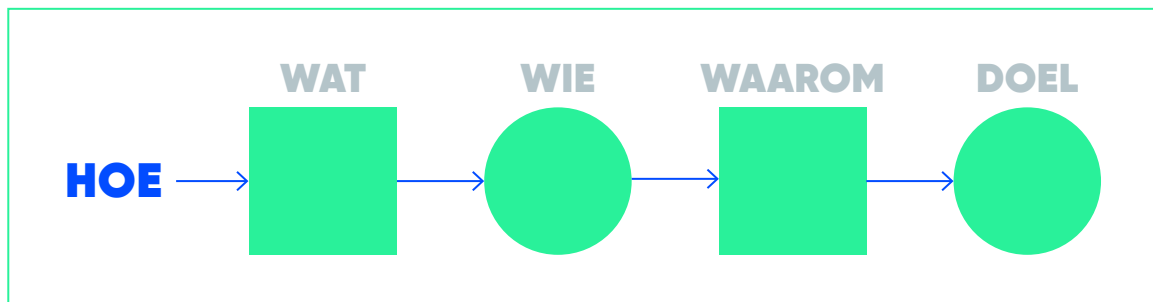

2. HET FORMULEREN VAN DE ONTWERPUITDAGING

Op basis van de voorgaande oefening zetten de deelnemers nu het probleem op scherp. Ze doen dat door een centrale uitdaging te formuleren op basis van één of meerdere van de tekortkomingen die ze hebben geïdentificeerd en waar ze op verder willen werken.

HOE GA JE TE WERK?

De facilitator tekent onderstaand schema op een groot blad.

De formulering van de ontwerpuitdaging volgt dan onderstaande formule:
Hoe kunnen we wat voor wie doen, waarom en om welk doel te bereiken?

TIPS

- Probeer de ontwerpuitdaging zo concreet mogelijk te formuleren zodat er een duidelijke richting is voor het bedenken van ideeën in de volgende stap.
- Een voorbeeld: *'Hoe kunnen we maaltijdboxen vereenvoudigen (wat) voor mensen met een drukke agenda (voor wie) zodat zij aan het eind van de dag simpele maaltijden kunnen bereiden (waarom) om zo meer ontspannen aan hun avond te kunnen beginnen (doel).'*

3. OP ZOEK NAAR AI-IDEEËN

In deze fase ga je aan de slag met de kaartenset. Elke kaart omschrijft in de vorm van een 'wat als'-stelling een mogelijk meerwaarde die een AI-systeem kan bieden. Je kan het zien als een 'superkracht'. De kaartenset biedt de deelnemers zo de mogelijkheid om verder na te denken over hoe je deze 'kracht' kan inzetten om je ontwerpuitdaging op te lossen. De 'wat als'-vragen zijn ingedeeld in zeven categorieën.

HOE GA JE TE WERK?

De facilitator licht de kaartenset en de categorieën toe en legt de kaarten in stapeltjes per categorie op tafel.

- a. De deelnemers kiezen een categorie en noteren de ideeën, 1 per post-it, die bij hen opkomen wanneer ze de 'wat als'-vragen doornemen.
- b. Wanneer ze klaar zijn, kiezen ze een volgende categorie.
- c. De deelnemers herhalen dit tot alle kaarten doorgenomen zijn of tot de tijd op is.

TIPS

- Laat de deelnemers het voortouw nemen in hoe ze deze fase willen aanpakken. Sommige groepen vinden het fijn om samen de kaarten te doorlopen, andere werken liever individueel.
- Zorg ervoor dat de deelnemers specifïeren hoe ze deze 'wat als'-vraag zouden inzetten voor hun ontwerpuitdaging. Het volstaat niet om enkel de kaarten te selecteren die van toepassing (kunnen) zijn. Een voorbeeld: *'Als je patronen, gelijkenissen, verschillen en belangrijke variabelen uit grote hoeveelheden gegevens kan afleiden dan zou een systeem op basis van je agenda en eerdere maaltijden een maaltijdbox kunnen voorstellen op maat van jouw week'.*

4. SELECTIE VAN DE MEEST BELOFTEVOLLE IDEEËN

Tenslotte worden de meest beloftevolle ideeën geselecteerd. De deelnemers delen hierbij de ideeën in volgens haalbaarheid en hoe innovatief ze zijn. Vervolgens beslissen ze welke ideeën het meest beloftevol zijn.

De mate van innovatie kan hierbij anders worden ingevuld naargelang de context van de deelnemers. Bespreek met de deelnemers welke mate van vernieuwing voor hen relevant is. Een idee kan bijvoorbeeld niet vernieuwend zijn voor de samenleving, maar wel voor de organisatie waar de deelnemers toe behoren.

HOE GA JE TE WERK?

De facilitator tekent onderstaand schema op een derde blad.

	HOW?
NOW	WOW!

- a. De deelnemers beoordelen de ideeën uit de vorige stap en kleven ze in het schema.
 - i. NOW-ideeën: haalbaar, maar niet of weinig vernieuwend
 - ii. HOW?-ideeën: vernieuwend, maar niet of moeilijk haalbaar
 - iii. WOW!-ideeën: innovatief en haalbaar
 - iv. Leeg vak: ideeën die zowel moeilijk haalbaar als niet voldoende innovatief zijn
- b. Op het einde kan er gestemd worden. Welke ideeën hebben het meeste potentieel voor verdere uitwerking? Typische zijn de WOW-ideeën het meest beloftevol, maar afhankelijk van de context kunnen deelnemers er ook voor kiezen meer gewone (NOW) of meer utopische (HOW) ideeën verder te verkennen.

TIPS

- Bepaal het ambitieniveau vóór de uitwerking van de ideeën. Dat kan een facilitator op voorhand met de organisator vastleggen, of dat kan tijdens de sessie met de (deel)groep worden bepaald.
- Onderzoeksinstituten zullen zich mogelijks liever richten op 'HOW?'-vragen, terwijl innovatieve bedrijven mogelijk meer getriggerd zullen zijn door de 'WOW!'-vragen. Afhankelijk van hoe je als groep de mate van vernieuwendheid definieert (bv. vernieuwend voor de organisatie, in plaats van vernieuwend als technologie), kan een idee in verschillende kwadranten belanden (bv. WOW! In plaats van NOW).

5. OPTIONEEL: IDEE NAAR CONCEPT

Op het einde van de workshop kan je met de deelnemers het beste idee of de beste ideeën nog verder uitwerken en doordenken. Dat kan door een antwoord te formuleren op onderstaande vragen:

- Op welk probleem of welke uitdaging zal dit deze oplossing een antwoord bieden?
- Wat is de precieze rol van het AI-systeem in deze oplossing?
- Wie moeten we intern betrekken om dit idee verder uit te werken?
- Wie of wat hebben we nodig om dit idee verder te verkennen? (extern)
- Wat zijn mogelijke ethische uitdagingen bij dit idee?

Je kan hiervoor gebruik maken van een sjabloon. Op de volgende pagina geven we een voorbeeld mee dat eerder is gebruikt in dit type workshop. Je kan dit sjabloon aanpassen volgens de noden en de verwachtingen van de deelnemers.

Deze stap zien we als optioneel omdat op dit moment in de workshop deelnemers te vermoeid kunnen zijn om de gekozen ideeën verder uit te werken.

TIPS

- Je kan op verschillende manieren nadenken over de ethische uitdagingen die bij een AI-idee komen kijken. Een laagdrempelige manier om dit te doen, kan zijn door gebruik te maken van de ['Tarot cards of tech'](#).

Van idee naar concept

Het idee in het kort:

Op welke uitdaging moet dit idee een antwoord bieden?

Wie moet intern betrokken zijn bij de verdere uitwerking van dit idee?

Wat is de rol van AI? Waar maakt AI precies het verschil?

Wie of wat hebben we nodig om dit waar te maken? (extern)

Wat zijn de ethische aandachtspunten van dit concept? Maak gebruik van de 'Tarot cards of tech'

Extra gedachten

6. AFSLUITEN

De facilitator kan de workshop op verschillende manieren afsluiten. Bedoeling is nog even te reflecteren op de workshop en vervolgstappen te definiëren. Vermijd dat de resultaten van de workshop een stille dood sterven.

De afsluiter kan op verschillende manieren verlopen, afhankelijk van de noden van de deelnemers. Bijvoorbeeld:

- Blik even terug op de voorbije workshop. Wat nemen de deelnemers mee uit de workshop?
- Als er in deelgroepen is gewerkt: laat de deelgroepen de resultaten aan elkaar presenteren.
- Maak afspraken over wie met de uitkomsten van de workshop aan de slag gaat.
- Plan een opvolgoverleg om te bepalen hoe de deelnemers verder gaan met deze bedachte ideeën of concepten.

Bedank op het einde de deelnemers voor hun inspanning en bijdrage.

OVER DEZE WORKSHOP EN KAARTENSET

De kaartenset met bijhorende methode is ontwikkeld in het kader van het amai!-project. Burgers, industrie, middenveld en industrie gingen met AI-ideeën van burgers aan de slag en verwerkten deze, met behulp van deze ideation set, tot een aantal concrete concepten voor het uitwerken van een AI-projectvoorstel.

Meer info: www.amai.vlaanderen

 **Kenniscentrum
Data & Maatschappij**

 **Artificiële
Intelligentie**
Vlaanderen